

<https://www.facebook.com/groups/268693925325131/permalink/285754756952381/?mibextid=ztldM3>

В умовах воєнного часу співробітниками відділу освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України розроблено серію методичних матеріалів (презентації, відео, рекомендації) для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, які презентовано на сайті Інституту <https://ispukr.org.ua> та сторінці у Facebook <https://www.facebook.com/ispukr>, сторінці відділу <https://www.facebook.com/groups/268693925325131/>.

Вовченко О.А.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБСТЕЖУВАЛЬНИХ УМІНЬ

ДІТЕЙ 2-ГО РОКУ ЖИТТЯ

Сенсорний розвиток дитини або розвиток обстежувальних умінь – це розвиток її відчуттів і сприймання, формування уявлень про властивості предметів (форму, колір, розмір, положення у просторі тощо).

Сенсорний розвиток необхідний людині для оволодіння будь-якою практичною діяльністю. Він відіграє важливу роль у житті дорослої людини, відбувається на основі функціонування системи аналізаторів, що забезпечує багатомірний зв'язок зі світом, сприяє життєвій активності людини. Із сенсорного розвитку формується логічне пізнання, яке прискорює накопичення нових чуттєвих даних, сприяє їх включенню до раніше створеної системи знань і досвіду. Чим вищий сенсорний розвиток дитини, тим більше фактів і явищ потрапляє у сферу її сприймання. Дві треті розумового розвитку дитини закладається саме через діяльність органів чуття саме у дошкільному віці. Від так, роль сенсорного виховання у розвитку дітей дошкільного віку безперечна та дуже важлива.

До головних завдань сенсорного виховання належать:

Ø формування у дітей системи перцептивних (обстежувальних) дій;

Ø формування системи сенсорних еталонів;

Ø розвиток уміння самостійно використовувати сенсорні еталони у власній діяльності.

Чуттєве пізнання має особливо важливе значення у дошкільному дитинстві, оскільки цей період найсприятливіший для формування і вдосконалення діяльності органів чуття, накопичення уявлень про світ.

Зі сприйняття предметів та явищ навколишнього світу починається пізнання. І уже в ранньому віці завдання сенсорного виховання значно ускладнюється. Хоча дитина раннього віку ще не готова до засвоєння сенсорних еталонів, у неї починає накопичуватися уявлення про колір, форму, величину та інші якості предметів.

Важливо, щоб ці уявлення були достатньо різнобічними. Це значить, що дитину слід знайомити зі всіма основними різновидами якостей:

- з кольорами;
- формами як круг, квадрат, овал, трикутник, прямокутник;
- з величиною.

Важливим засобом сенсорного розвитку дитини у віці 2 років являється спостереження. Спостерігаючи дитина в природних умовах може познайомитися з якостями предметів, їх формою, величиною, кольором. Проте визначити їх самотійно малюк ще не може. Дитина навчилася тільки дивитися, але не бачити, слухати, але не чути. Тому їй треба навчити виділяти якості предметів навколишнього оточення.

Гра – універсальний спосіб виховання і навчання дитини означеного віку. Ігри, що розвивають сенсорне сприйняття, дуже потрібні малюку раннього віку. Вони приносять в життя дитини радість, інтерес, упевненість у собі і своїх можливостях. Ігри, в яких використовуються дії з предметами, розвивають не тільки рух, а й сприйняття, увагу, пам'ять, мислення і мову дитини. Завдання педагогів у дитячих установах полягає в організації ігрового місця малюка, насиченні його такими предметами, іграшками, граючи з якими, малюк вчиться розуміти їх властивості – величину, форму, а потім колір, оскільки правильно підібраний дидактичний матеріал, іграшки привертають увагу малюка до властивостей предметів. Уміле ненав'язливе керівництво педагога діями малюка дозволяє дитині перейти від примітивного маніпулювання для виконання різноманітних практичних дій з урахуванням величини і форми предметів. Для розвиваючих ігор з дитиною потрібно використовувати різні збірні іграшки (вкладки, пірамідки, кубики тощо), які вимагають співвіднесення властивостей декількох деталей.

Великі можливості для сенсорного виховання і вдосконалення вправності рук містять в собі народні іграшки: башти, мотрійки, збірні кулі, яйця та багато інших. Дітей захоплює яскравість цих іграшок. Граючи, вони набувають вміння діяти на основі розрізнення форми, величини, кольору предметів, оволодівають різноманітними новими рухами, діями: прикладанням, порівнянням, зіставленням. Це є своєрідне навчання елементарним знанням і умінням, що відбувається в захоплюючих, доступних для дитини формах.

Для організації навчально-ігрової діяльності дитини використовуються 5 видів дидактичних іграшок:

- для нанизування (різні пірамідки);
- об'ємні геометричні;
- для вкладання та викладання;
- різні форми (конуси, куби, циліндри);
- збірно-розбірні (мотрійки, яйця тощо), а також предмети та іграшки спеціально підібрані за будь-якими якостями.

Для розвитку обстежувальних умінь в ранньому віці дуже важливим є знайомство дітей з природою. Оскільки природа – невичерпне джерело вражень, радісних переживань для дитини. Територія дошкільного-навчального закладу повинна створювати об'єктивні передумови для проведення різноманітних спостережень, бути джерелом відкриттів, радісних емоційних переживань. Значне місце в роботі вихователя з дітьми раннього віку відводиться знайомству з рослинним світом. В залежності від пори року діти спостерігають зміни рослин в природі. Саме прогулянки надають для цього певні можливості. Під час кожної з них діти закріплюють вже отриманні знання та знайомляться з чимось новим. Поступово дитина починає усвідомлювати сезонні зміни як закономірність. Метою роботи вихователя є узагальнення уявлень дітей про найхарактерніші ознаки пір року, називаючи їх у такій послідовності: стан сонця; неба; кількість тепла (холодно, прохолодно, тепло, жарко); стан рослин (цвітуть, ростуть, опадає листя); поведінка тварин та птиці (з'являються малята, сховалися або відлетіли на зиму тощо); поведінка людей (тепло вдягаються, обігрівають житло, купаються в річці тощо).

При постійній цілеспрямованій роботі дорослих діти починають: зацікавлено дивитися в оточуючий їх світ; на основі набутих знань установлюють прості залежності між живою та неживою природою; усвідомлюють особливості явищ природи, поведінки тварин найближчого середовища; мають елементарні навички догляду за рослинами, тваринами та уявлення про необхідність дбайливого ставлення до живих істот; мають уявлення про будову та доступні для безпосереднього сприймання функції органів свого тіла, правила безпечної поведінки.

Великий вплив на розвиток виховання дитини раннього віку мають продуктивні види діяльності, а саме малювання. Малюючи з дітьми, педагоги, батьки, психологи розповідають про різні явища природи (дощ, сніг, пори року, тощо), про життя людей (у місті та селі, свята, прогулянки тощо) і про життя тварин. Відповідно до теми добирається матеріал. Під час занять малюванням з маленькими дітьми потрібно враховувати особливості раннього віку. У дітей ще не сформовано багато навичок. Діти не вміють правильно тримати олівець і пензлик, регулювати силу тиску на папір (на олівець надавлюють слабо, на пензлик занадто сильно), орієнтуватися на аркуші

паперу й не виходити під час малювання за його край тощо. В процесі навчання дитини раннього віку малюванню потрібно пройти шлях від оволодіння дитиною умінням тримати в руці олівець, фломастер, пензлик до самостійного малювання прямих, хвилястих, округлих ліній. В цей період необхідно розвивати у дітей уміння шукати і знаходити схожість малюнка з предметом і називати його, розповідати що намалював.

Підсумовуючи необхідно зазначити, що в результаті систематичної роботи з розвитку обстежувальних умінь дітей раннього віку у них виявляються сформованими навички, які свідчать про відповідний рівень розвитку. Доцільно сплановане навчання дітей раннього віку дасть позитивні результати та відповідний розвиток необхідних психічних функцій відповідно до вікових норм.

ЗАНЯТТЯ З ФОРМУВАННЯ ОБСТЕЖУВАЛЬНИХ УМІНЬ ДІТЕЙ 2-ГО РОКУ ЖИТТЯ

Мета: навчити дітей розрізняти геометричні фігури; сприймати предмет, що складається з частин; розрізняти і називати кольори (червоний, жовтий, синій, зелений); закріпити поняття «один», «багато»; розвивати уяву, увагу; виховувати вміння співчувати, бажання допомагати.

Приклади ігор

«Ведмедикові подарунки»

Ігрова ситуація – Ведмедика подарували багато подарунків на День народження і він хоче показати їх.

Відчиняється перша коробочка – там геометричні фігури (Ведмедик дивується, не знає, що це таке).

-А ти знаєш що це?

Дитина відповідає і називає фігури.

-Але ці фігури не прості, а чарівні, вони можуть перетворюватися в різні картинки.

Гра «Склади листочки»

Дитині надають вирізані з картону половинки листочків (розрізані по-різному) і пояснюють завдання.

Педагог, психолог чи батьки: Осінь-художниця зробила листочки барвистими, гарними. Але пустотливий вітерець – відомий бешкетник. Ось він і порозривав усі листочки навпіл. І тепер вам, слід листочки поскладати.(Або нам з тобою слід їх поскладати, якщо це робить мама з дитиною).